

Софія НОРОХА

здобувач вищої освіти
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ

Інна ШИНКАРЕНКО

доцент кафедри психології,
соціології та педагогіки
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ,
кандидат психологічних наук, доцент

РОЛЬ ЮРИДИЧНОЇ ПСИХОЛОГІЇ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ПРАВ ЛЮДИНИ ПІД ЧАС ВІЙНИ

Юридична психологія є важливою галуззю, яка досліджує психологічні аспекти права, правосуддя та юридичного процесу. В умовах війни, коли порушення прав людини стають частими та системними, роль юридичної психології набуває особливого значення. Вона допомагає зрозуміти, як психологічні чинники впливають на поведінку як індивідів, так і груп, а також як ці фактори можуть бути використані для захисту прав людини.

Сучасні соціальні реалії постійно змінюються під впливом економічних, політичних та культурних чинників. Юридична психологія має на меті розуміння цих змін і їх впливу на правову систему. Наприклад, зміни в соціальному сприйнятті прав людини, гендерних прав, екологічних питань та інших соціально значущих тем вимагають від юристів не тільки знання закону, але й усвідомлення психологічних аспектів, що лежать в основі цих питань. Юридична психологія аналізує, як психологічні фактори впливають на правозастосування [1, с. 75]. Наприклад, поведінка свідків на судових процесах, мотивація злочинців, а також відношення громадськості до правових норм є важливими аспектами, які потребують глибокого розуміння. Ігнорування психологічних чинників може призвести до спотворення правосуддя та недотримання прав людини. Однак важливо наголосити, що все, що не належить до юриспруденції, знаходиться поза межами юридичної психології. Наприклад, загальні соціальні проблеми, що не мають безпосереднього стосунку до правових норм чи їх застосування, не можуть бути предметом дослідження цієї науки. Це обмеження є важливим для збереження фокусу на юридичних аспектах, оскільки інакше втрачається предметність науки [2, с. 69].

Під час війни правозахисні організації стикаються з численними викликами, пов'язаними з насильством, страхом та травмою. Юридична психологія допомагає вивчити, як травматичний досвід впливає на свідків, жертв і правозахисників. Наприклад, зрозумівши психологічні механізми, які діють у постраждалих від війни, правозахисники можуть краще адаптувати свої програми допомоги, надаючи необхідну підтримку та ресурси.

Правозахисники, які працюють в умовах війни, часто зазнають значного стресу. Юридична психологія пропонує інструменти для психологічної підготовки таких фахівців, що дозволяє знизити ризик професійного вигорання та підвищити ефективність їхньої роботи. Тренінги, спрямовані на розвиток емоційної стійкості, можуть значно підвищити їхню готовність до виконання важливих завдань у складних умовах. Юридична психологія також досліджує, як суспільні уявлення про права людини змінюються під впливом війни. Умови конфлікту можуть призводити до зменшення чутливості суспільства до порушень прав людини. Психологічні дослідження можуть допомогти виявити ці зміни та запропонувати рішення для підвищення усвідомлення прав людини серед населення. Профілактика порушень прав людини та створення механізмів їхнього захисту в умовах війни вимагають уважного аналізу соціально-психологічних факторів [3, с. 8].

Юридична психологія відіграє ключову роль у забезпеченні прав людини під час війни. Вона дозволяє зрозуміти психологічні аспекти, що впливають на поведінку людей у конфліктних ситуаціях, а також забезпечує засоби для підвищення ефективності роботи правозахисників. Учасники правозахисної діяльності повинні враховувати психологічні чинники для забезпечення належного захисту прав людини, що в свою чергу сприятиме зменшенню насильства і поліпшенню загальної ситуації в умовах конфлікту [2, с. 14].

Юридична психологія сприяє розумінню важливості прав людини в умовах війни та впливу соціальних уявлень на їх реалізацію. Освіта та просвітницькі кампанії, засновані на психологічних принципах, можуть підвищити усвідомленість населення щодо своїх прав і обов'язків, а також щодо механізмів захисту прав людини в умовах війни. Важливо, щоб юридична психологія стала невід'ємною частиною правозастосування в умовах війни. Інтеграція психологічних знань у юридичну практику допоможе створити більш гуманну та ефективну правову систему, що відповідає потребам суспільства і захищає права людини.

Отже, юридична психологія є важливим елементом у забезпеченні прав людини під час війни. Її застосування дозволяє глибше розуміти психологічні аспекти конфлікту, забезпечувати підтримку постраждалим, підвищувати ефективність роботи правозахисників і сприяти формуванню правосвідомості у суспільстві. У контексті сучасних викликів, з якими стикається світ, роль юридичної психології в захисті прав людини стає особливо актуальною та необхідною.

Список використаних джерел:

1. Жовтюк О. Особливості проведення допиту свідків і потерпілих під час розслідування порушення законів та звичаїв війни. *Юридична психологія*. 2024. С. 101-109.
2. Жос Б. О. Актуальні проблеми криміналістики та юридичної психології. Одеса : ОДУВС, 2023. С. 89.
3. Швець Д. В. Кар'єра поліцейського в умовах війни: виклики та перспективи. *Особистість, суспільство, війна*: матер. Міжнар. психол. форуму (м. Харків, 26 квітня 2024 р.). Харків : ХНУВС, 2024. С. 351-355.